

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

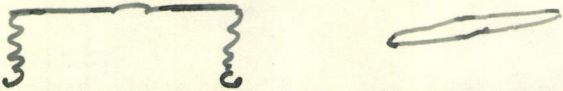
Emnenr. 5 Fylke: Hedmark
 Tilleggsspørsmålnr. 1 - 7 Herad: Tolga
 Emne: Vassbering . Bygdelag: Vingelen .
 Oppskr. av: Eysteinn Eggen . Gard: ingen gard
 (adresse): Ålen , Rørosbanen . G.nr. Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Etter det eg har sett.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1 . Den vanlege nemninga har vori vass- tre .
 (eit) "et er og mange i Vingelen som har
 kalla vass- treet for ~~xxxxxxx~~ " krokainn . "
 Denne nemninga kjem vel av dei to krokane
 som bøttene vart hekta til .
 Her er den vanlege forma for vass- treet :

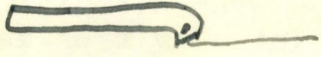

Sjølve treet er ei flat bjørkestong med
 ein liten boge midt på . Treet var og litt
~~breidare~~ breidare over bogen og smalna ut
 mot endene . Treet vart lagt på skrå over ok-
 sla ---helst over den høgre . Han eller ho som
 bar , heldt eine handa fram til sida for kroppen.
 Den andre handa styrte bøtta bakanfor med tak
 om lekkjen . Reim vart ikkje nytta .
 Dei vass- tra eg minnest hadde bæreband av
 jarnlekkjer med jarnkrokar i . Eldre attende
 brukte dei bæreband av vidjer . Vatnet vart bori
 i trebøtter til ikr. 1910 . Vassstreet vart
 og er framleis nytta til å bera mjølka i frå su-
 mar - og seterfjøsa . Folk som gjekk med beining
 til dugnader eller lag brukte vass- treet å bera
 i .

2. Så eller stamp var ein større trekopp som vart
 brukt å setja mjølk i til slåtten . (kjellarmjølka .
 Elles brukte dei enno større trekoppar til å
 samla vatn i om vintrane . Vass- kjæret og borke-
 kjæret sto fast i fjøset og vart aldri nytta til å
 bera vatn i . Vass- no'n var ein diger uthola
 stukk som dei bar vatn i . Bruken av stong til
 transport av vatn i trekoppar , ~~xx~~ kjenner eg ikkje
 til . Håss- bonken var ein låg trekopp med ~~xxxx~~
 øyro i . Denne brukte kvinnfolka når dei ~~sax~~
 dei sila på lut av treåske . ,

3 . Dei som skudde vatn frå kjeldaa til fjø-
 set om vintrane , brukte som oftast ei tyne el-
 ler eit mindre vass- kjær . Den skia som låg un-

under og tente som ski, var kalla vass-me'n.
(ein) Det var helst berre vakse folk som skudde
vatt-- tauser og drenger mest.

Vass-me 'n.-

4. Born bar ikkje sjeldan vatt i tunge trekoppar.

5. Denne maten med vass-tre og vass-me er
no ute av bruk når det gjeld vassbering. Folk som
sit på sma bruk eller i einaskilde stugar kan vel av
og til bruke vass-tre å bera i fra kjeld, når ikkje
springvatt er innlagt.

6. Vatnet vart ofte frakta på slede, men sjel-
dampa vogn.

7. No er det mest ingen heim som ikkje har
springvatt. Det som vantar det i kjøkkenet, må
bera det inn fra fjøset, men dei brukar helst berre
hendene å bera i.

Hed
Tolga

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING
ADR. NORSK FOLKEMUSEUM
BYGDØY

2770

Bygdøy i april 1948.

2634

Tilleggsspørsmål til emne nr. 5, Vannbæring.

Vennligst svar på dette papir med blyant og send det så fort råd er i den lille konvolutten.

Brukte eller bruker en å la flyte noen gjenstander på vannet eller melken når en bar eller kjørte væskene en lengre vei for å hindre at væsken skvulper over?

Brukte eller bruker en:

- 1) Treskiver, løse lokk (med eller uten håndtak)?
- 2) a) Trekors?
b) Trekors med en liten knott i midten for lettere å kunne løfte det?
- 3) Noen trestykker?
- 4) Gress, halm, løkvister, store blad, gran- eller enekvister?
- 5) Is eller snø?
- 6) Kjerald, skål, bøtter, trefat?
- 7) Korkskiver?
- 8) Hva kaller en slike ting for (skuljefjæl, flottor, bøk, flæ, flyteskiver)?
- 9) Fanns det noen forseggjorte gjenstander til det bruket?

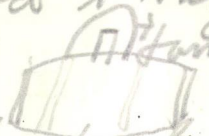
--- o o o ---

Treskiver eller løse lokk vart helst nytta når ein i gamle dagar brukte å "skive" eller køyra vatn frå vatsjelda til fjøset. Disse lokka var påfjella eit handtak, men elles flaut dei løse på vatnet i tjønna eller vatskjøret. Skjåla vart frakta i spinnbøtter med fast lokk, men med eit firkanta spinn og med ein trefapp som hørde inn i spinnset. Noe tappar var itett, brukte ein å tetta spinnset med ein klut av lin eller lereft. Ein kunne og nytta eit kjerald eller ball med lokk som hørde inn i lagginga på dallen og vart sett fast med to trespinnar som gikk gjennom øyra på dallen og inn i handtaka på lokket. Mellom lokket og

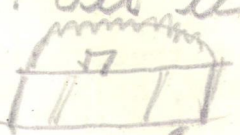
Herad _____
Uppteiknar _____

setta på dallen. la ein ofte

ein linkliit. No en bar mylke med sey
 til skid i skog eller slatten, brukte ein
 "kagge" ein rind tre kopp med gjoler
 iting og faste botner, men med spuns og
 fapp midt på bommen eller langsida av
 kaggen. No er både kaggen og spuns -

letta utskifta med spann (Transportspann)
 og springvatnet var avlajat vatsgjøringa.

Både spunsbotta og kaggen var godt lagga
 med gjoler av fann eller tre. Dei edste
 kaggane var fannne uten bom og
 hadde ein viduband fest i endane så ein
 kunne bera kaggen over skula eller på ryggen
 - hurt på okuskafte. Ofte var det

ørstal og namn på kaggen og spunsbotta,
 og ein finn enno slike koppar fra 1700-00a.

I gamle dagar brukte folk å ha
 kistræer eller fjøs opptil 1000 m. fra garden.

Da bar dei mylke heim i dallar
 som var laga slike om feg! visar, og ein
 brukte vaistve å bera dei i:

Tolva huro
 Eystein Eggum

Ein spunsbotta